

В сговор с кмета можеш да ограбиш селото.

ПЕРСИЙСКА ПОГОВОРКА

Помня как помагах на моята баба да намотава на кълба прежда от гранки, които преди това беше боядисвала. Караше ме да разтворя настрана двете си протегнати към нея ръце, после свалеше от мототилката гранката и я надяваше около ръцете ми. След това започваше да навива на кълбо преждата, като аз ритмично протягах напред ту лявата, ту дясната си ръка, за да я улесня. Но понякога се случваше нишката да не се отделя лесно от гранката, понеже се е оплела в другите нишки. И тогава започваше дълго прехвърляне на кълбото вътре в гранката ту през една, ту през друга от нишките. Обикновено накрая баба ми успяваше да оправи объркването. Но макар и рядко, се налагаше да скъса нишката, за да я издърпа от вътрешността на гранката и после да я върже към кълбото.

Осемнадесет години след основаването на Асоциацията за борба против корупцията в България, опознал надълбоко

КОРУПЦИЯТА НЯМА КАК ДА БЪДЕ ПОБЕДЕНА ПО НАЧИНА, ПО КОЙТО ОПЕРИРАТ КУНЕВА И СИЕ

Славчо КЪНЧЕВ

както практически, така и теоретично тази сфера, съм все по-убеден, че по начина, по който Меглена Кунева и сие оперират, с претенции за антикорупционна насоченост на замислите и действията им, корупционната гранка няма да бъде размотана. Наложително е нишката да бъде скъсана.

За какво става въпрос всъщност?

В световен мащаб натрупаният опит категорично демонстрира разнопосочния негативен резултат за обществения интерес от наличието на корупционни практики.

От средата на 70-те години на миналия век досега Колежът по публична администрация към Филипийския университет спонсорира дузина изследователски проекти върху корупцията, включващи детайлни организационни анализи и разглеждане на действителни случаи. Заключение от целия този труд е следното:

Подкупите и корупцията оказват крайно негативно влияние върху развитието, опровергавайки т.нар. "ревизионистки хипотези", преобладаващи на Запад и разглеждащи корупцията като необходима крачка или средство за ускоряване на процеса на развитие. Вместо това проучването установи, че ко-

рупцията води до покровителстване на неефективни производители, до нечестно и несправедливо разпределение на дефицитни обществени ресурси и до източване на средства от държавната хазна в лични сметки. Друг не толкова пряк, но не по-малко зловреден резултат от корупцията е загубата на доверие в правителството.

Схващанията на поддръжниците за ползата от корупцията могат да бъдат обобщени в заключението на американския политолог Самюел Хънтингтън: "От гледна точка на икономическа растеж единственото по-лошо нещо от общество с ригидна, твърде централизирана и подкупна бюрокрация е обществото с ригидна, твърде централизирана и неподкупна бюрокрация".

Но самото обстоятелство, че понякога правителствата (но определено невинаги) чрез своите намеси в икономиката създават обстановка, при която не може да се рачи на съществуващите механизми за ефективно разпределение на публичните ресурси, съвсем не е аргумент за "оздравителния ефект" от корупцията. В такива случаи корупцията би могла също да доведе до грешки и да навреди на икономиката. Подобно заключение може да бъде направено и по отношение на корупционното нарушаване на утвърдени политически механизми или организационни процедури. Резултатът може да се окаже вреден за политическата стабилност и интеграция, както и за ефективността на дадена организация.

Затова и за решаването на този проблем, съществувал още в древността, е имало радикални предложения. Според Платон: "Държавният служител трябва да се отдава на службата си; без да взема каквито и да било подаръци... провинилите се, ако бъдат осъдени, да се екзекутират незабавно".

Именно поради негативни-

те последици от прилагането на корупционни практики, независимо от географското местоположение на държавата, в която те са налице, разработването на различни методи за противодействие на "сребърните аргументи", както още древните римляни са наричали подкупите, продължава интензивно.

Обобщаването на хиляди случаи

на корупционни практики е довело до установяването на система от индикатори, които да разкриват подобни престъпни действия. Между индикаторите за наличие за незаконни комисиионни и тайни споразумения при провеждането на тържни процедури са: еднакви цени в различните оферти; печеленето на определен вид търгове от един и същи доставчик; оферирание на цени, по-високи от пазарните; голяма поръчка; малко участници в търга; твърде много извънредни разходи по договора, и пр.

Ето защо преди повече от две десетилетия са създадени компютърни програми, посредством които се търсят именно такива модели за поведение на участниците в тържни процедури. Все по-често разследващите експерти използват компютри и чрез тях пресяват данни от предишни търгове в търсене на модели на поведение, които могат да бъдат причислени към някои от изброените модели тайни договори. В случай, че открият подобен модел, следователите извършват подробна проверка чрез някой от традиционните методи за събиране на разузнавателна информация.

Подобни схеми за проверка успешно се прилагат в Съединените щати. В последно време американското правителство бележи значителни успехи в разкриването на тайни споразумения с помощта на широкоспектърен компютърен анализ на поведенчески модели на участниците

в тържни процедури.

В България обаче подобна методика не се използва, и то въпреки че по показатели за наличие на корупционни практики сме далеч на по-неблагоприятно място в класирането, отколкото САЩ.

В БОРКОР специални софтуерни програми за разкриване на подозрителни тържни процедури, проведени "под масата", през цялото време на съществуването му не са използвани. Без значение, че този метод навлиза все по-нашироко в инструментариума на полицията в други държави дори за предвиждане на престъпления от различен характер. Между тях са американският щат Калифорния, Белгия и др. Тези съображения не са валидни изобщо за екипа на Меглена Кунева, която г-жа се е самопроизвела за специалист от най-високо ниво по всичката, конкретно по антикорупционна теория и практика.

Благоприятната среда за корупционни практики се основава върху емпиричното правило, формулирано от дадена на чикагската икономическа школа през миналия век и "баща" на неолибералната икономическа доктрина проф. Милтън Фридман: "Най-лесно се харчат чужди пари за чужди нужди; по-трудно - чужди пари за собствени нужди, още по-трудно се харчат собствени пари за собствени нужди и най-трудно - собствени пари за чужди нужди".

Тъй като възлагането на обществени поръчки представлява

изразходване на публични средства

за несобствени за чиновниците нужди, те могат да го извършват лежерно, без да се чувстват притиснати в менгемето на пестеливостта. Понеже нищо не губят, ако са разточителни, по-скоро има благоприятни шансове да понапечелят и за себе си като реверанс за поръчките, които те са възложили в условията на некоректна конкуренция, като "победителят" е отнапред определен.

Колкото се отнася до по-

нятието "най-ниска предложена цена" при дадена тържна процедура, то е по-еластично от дъвка. Тъй като само по себе си, използвано умело, представлява мощен инструмент за реализиране на корупционни практики. Точно чрез "най-ниски цени" южнокорейски фирми буквално са издоявали бюджета на американската армия, разположена на юг от 38-ия паралел.

Системата, посредством която американското командване било мамено, за да плаща 30-50% повече от реалните пазарни цени на стоките и услугите, за които то обявявало тържни процедури, била пределно опростена, но напълно ефикасна.

Вместо да подготвят самостоятелно офертите си, потенциалните кандидати в дадена тържна процедура провеждат срещи, наречени "донго", на които се решава каква цена да бъде предложена, кой да даде най-ниската оферта и как да бъде разделена печалбата от съвместните усилия. Механизмът е следният: избира се един доставчик, който да спечели търга, но с изкуствено завишена цена. Останалите фирми предлагат още по-високи цени; допълнителната печалба се разпределя по един или друг начин между всички участници. Била е създадена и т.нар. Асоциация за взаимопомощ, която организира този род процедури. Крайната цел е да бъдат изпомпвани върхупечалби от бюджета на американското военно командване в Република Корея чрез системата от тайни картелни споразумения, която се е ползвала с официалната, макар и скрита подкрепа на южнокорейското правителство.

Когато благодарение на продължителни усилия от военния отдел за криминални разследвания към армията на САЩ на юг от 38-ия паралел същността на престъпните машиниции "донго" е разкрита, реакцията на американските власти е напълно неочаквана за южнокорейските аферисти.

Тържните процедури биват изобщо премахнати. Специалистите от Съединените щати правят предварителна оценка на реалната цена на поръчката.

После биват канени на преговори

потенциални изпълнители, като им бъде оферирана цена от страна на възложителя. С фирма, която приеме цената, се сключва договор за изпълнение. Ето как "донго" били пратени в историята, а разходите на американската армия за поръчки в Република Корея намалели с 30 до 50%.

Това е само един от многото чуждестранни примери за творческо прилагане на методики за минимизиране на корупционните практики. Понеже при тези обществени поръчки, при които цените за възлагане не са надути, няма и финансов ресурс за "сребърни аргументи", тоест за подкупи.

Досега не съм забелязал г-жа Меглена Кунева и сие да акцентират върху превантивната дейност за противопоставяне на корупцията чрез системата за предварително горно лимитиране на цената при покупки на стоки и услуги и обратно - с долно лимитирани граници при продажби или при процедури за отдаване на концесия на публична собственост.